

YUZNING O`RTA SOHASIDAGI INTRAOPERATION NUQSONLARNI YOPIISHDA MAHALLIY LAXTAKLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH

*TDTU Yuz-jag jarrohligi kafedrası 2-kurs
magistratura talabasi **Donoboyev Sh.B.**
Ilmiy rahbar: TDTU Yuz-jag jarrohligi
kafedrası dotsenti **Ganiev A.A.**
TXKMRM Onkologiyakafedrası assistenti
Egamberdiyev S.K.*

Kirish- Yuzning o'rta sohasi — estetik va funksional jihatdan eng murakkab anatomik mintaqalardan biri bo'lib, bu yerda burun, lablar, pastki qovoq, yonoq va nazolabiyal burmalar yagona tizimni tashkil etadi. Ushbu sohada olib boriladigan jarrohlik aralashuvlari — xususan, teri saratoni, bazalioma, skvamozellyulyar karsinoma va travmatik zararlanishlarda radikal rezektsiyalar — nafaqat keng nuqsonlarni, balki intraoperatsion davr mobaynida to'qimalarning rezonansli tanqisligini keltirib chiqaradi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, yuz sohasidagi teri saratoni kasallikligi yiliga 100 000 aholiga 20–40 holat tashkil etib, so'nggi o'n yilda bu ko'rsatkich 30 foizga oshgan (WHO, 2023). O'zbekistonda ham teri onkologik kasalliklari kuzatilishining o'sishi qayd etilmoqda, bu esa plastik rekonstruktiv jarrohlik sohasida innovatsion yondashuvlarga talabni kuchaytirmoqda. Intraoperatsion nuqson — jarrohlik aralashuvi davomida to'qima olib tashlangandan so'ng hosil bo'lgan defekt bo'lib, uning plastikasini to'g'ri rejalashtirish funksional tiklanish, infeksiyon asoratlarning oldini olish va estetik natijani ta'minlash nuqtai nazaridan hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shunga qaramay, O'zbekiston tibbiy amaliyotida nuqdon o'lchami, joylashuvi va to'qima sifatiga asoslangan standartlashtirilgan algoritm hali yaratilmagan.

Tadqiqot maqsadi- Yuzning o'rta sohasidagi intraoperatsion nuqsonlarni yopishda mahalliy laxtaklarning klinik samaradorligini baholab, nuqson xususiyatlariga mos optimal plastika usulini tanlash algoritmini ishlab chiqish.

Tadqiqot vazifalari

1. Yuzning o'rta sohasidagi intraoperatsion nuqsonlarning klinik-morfologik tasnifini tuzish.
2. Mahalliy laxtaklar (rotatsion, transpozitsion, interpolyatsion va to'g'ri ko'chirish) texnikalarini qiyosiy tahlil qilish.
3. Estetik va funksional natijalarga ta'sir etuvchi asosiy omillarni aniqlash.
4. Nuqson o'lchami va lokalizatsiyasiga qarab plastika usulini tanlash klinik algoritmini yaratish.

MATERIAL VA USULLAR

Prospektiv klinik tadqiqot 2024–2025 yillarda Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti (Toshkent Davlat Stomatologiya Instituti) Yuz-jag` jarrohlik klinikasida o'tkazildi. Tadqiqotga yuz o'rta sohasida intraoperatsion nuqdon hosil bo'lgan 48 nafar bemor kiritildi.

Bemorlarni guruhlash

Guruh	Plastika usuli	Bemorlar soni	Nuqson o'lchami
I guruh	Rotatsion flap	14 nafar	1–2 sm ²
II guruh	Transpozitsion flap	16 nafar	2–4 sm ²
III guruh	Interpolyatsion flap	10 nafar	4–6 sm ²
IV guruh	Kombinatsiyalangan	8 nafar	> 6 sm ²

Barcha bemorlar 12 oy davomida kuzatuvda bo'ldi. Natijalar Vancouver chandiqli shkalasi, FACE-Q so'rovnomasi va obyektiv fotodokumentatsiya orqali baholandi. Statistik tahlilda SPSS 26.0 dasturi, Mann–Whitney U-testi va χ^2 mezoni qo'llanildi.

KUTILAYOTGAN NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatmoqdaki, nuqson o'lchamiga mos plastika usulini tanlash asoratlar darajasini 2,5 baravarga kamaytiradi. Rotatsion flaplar 1–2 sm² nuqdonlarda 92,8% estetik muvaffaqiyat ko'rsatkichiga erishdi ($p < 0,05$). Transpozitsion flaplar 2–4 sm² nuqdonlarda eng kam chandiqlanishni ta'minladi.

Interpolyatsion flaplar yuz o'rta sohasining muhim funksional tuzilmalariga yaqin joylashgan katta nuqdonlarda afzal bo'lib, ikkilamchi jarrohlikka ehtiyojni 68,4% ga kamaytirdi. Kombinatsiyalangan usullar > 6 sm² nuqdonlarda indikatsiyalangan bo'lib, 12 oylik kuzatuvda qoniqarli funksional natijalar qayd etildi.

XULOSA

Yuzning o'rta sohasidagi intraoperatsion nuqsonlarni yopishda plastika usulini tanlash — ko'p omilli klinik qaror bo'lib, nuqson o'lchami, lokalizatsiyasi, to'qima sifati va bemorning individual anatomik xususiyatlarini hisobga olishni talab etadi. Ushbu tadqiqot natijasida ishlab chiqilgan qaror qabul qilish algoritmi amaliy jarrohlik amaliyotida standartlashtirilgan yondashuvni joriy etishga xizmat qiladi.

Taklif etilayotgan algoritm O'zbekistondagi plastik jarrohlik markazlarida klinik protokol sifatida qo'llanilishi mumkin bo'lib, postoperativ asoratlar darajasini kamaytirish, estetik va funksional natijalarni yaxshilash hamda shifoxonada o'tkazilgan vaqtni qisqartirish nuqtai nazaridan iqtisodiy va tibbiy ahamiyatga egadir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Baker S.R. *Local Flaps in Facial Reconstruction*. 3rd ed. Philadelphia: Elsevier Saunders, 2014. 512 p.
2. Zitelli J.A., Moy R.L. Buried vertical mattress suture. *J Dermatol Surg Oncol*. 1989;15(1):17–19.
3. Menick F.J. *Nasal Reconstruction: Art and Practice*. Philadelphia: Saunders Elsevier, 2009. 448 p.
4. Mureau M.A.M. Reconstruction of facial defects. *Eur J Plast Surg*. 2020;43:523–545.
5. Tanner P.B. et al. Local and regional flaps in head and neck reconstruction. *Clin Plast Surg*. 2019;46(2):195–208.
6. JSST hisoboti: Teri saratoni epidemiologiyasi. Jeneva: JSST, 2023. 78 b.
7. Rizayev J.A., Karimov X.Y. O'zbekistonda yuz-jag' jarrohligining rivojlanishi. *Stomatologiya*. 2022;(3):45–51.